

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת שופטים תשפ"ו

העלון השבועי

מאמר השבוע

מן הרב עובדיה יוסף זצ"ל - דרושים על הפרשה

והגד לה ושמעת ודרשת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בישראל (דברים יז, ד)

לעשות. ובלייל מוצאי שבת נכנס לבית אלמנה אחת לגנב וראה סל מלא בשר ודגים ועופות וחשב לאכל, אף מיד התחרט ואמר למה לי לאכל מהגזל, טוב יותר שהקדוש ברוך הוא ישלח לי מן המזרזר כמו שדרש החכם.

האלמנה הרגישה שנכנס גנב לביתה ולא אמרה שום דבר מפני שהיתה מפתחת שמא יהרג אותה. חזר הגנב לביתו ביד ריקה ובכטון ריקה. אמרה לו אשתו: מדוע חזרת ביד ריקה. ספר לה כל המעשה.

בפקר קם והלך לבית החכם. אמר לו: אדוני, ביצד אתה דורש, אמת או שקר, אמר לו החכם: חס ושלום, אין שקר, פלו אמת. ספר האיש לחכם המעשה שבא לידו ואידע עוב מעשיו הרעים. וכעת עברו עליו שמונה ימים ואין לו ולאשתו מה לאכל. אמר לו החכם: ירחם השם, היום תשוב ותאכל עמי ונראה מה ילד יום.

בעודם יושבים ואוכלים באה אותה אלמנה לפני החכם ובכתה ואמרה, למען ה' אין לי בנים ובנות, ולא קרובים, ובלייל בא גנב לתוך ביתי ופחדתי הרבה ולא דברתי מאומה, אפשר כבודי ימצא לי שכן אחד וישמר אותי מפחד ומפחד, וברוך ה' יש לי עשר ונכסים שנוכל להתפרנס ברוח.

אמר החכם לאיש, יש לה אשה, בנים ובנות? ענה לו: יש לי אשה והיא עקרה, ואין לי כסף לגרש אותה לקח אחרת כדי לקיים מצות פריה ורביה. אמר לו החכם: תפח את האשה הזו לאשה בתנאי שלא תגרש את אשתך הראשונה, וקבל הגנב, וקבלה אשתו התנאי הזה, והביא האיש את האלמנה אל הדין ועשו קדושין.

וישבו שניהם ביחד ועשו סעודה ואכלו העופות והדגים והבשר שהיו בסל. מפני שלא אכל באסור, אכל בהתר ונעשה בעל תשובה, וכל היום יושב ועוסק בתורה ונזון בכסף האלמנה שהיתה עשירה וזכה בבנים ובנות, ואשתו הראשונה היתה יושבת כמו גבירה.

וזה נרמז "והגד לה ושמעת ודרשת היטב", דקא. "והנה אמת נכון הדבר" שחזר הגנב מדרך הרעה, ונעשה חסיד מתוך דרשתו של החכם.

הינו שצריך הרב והדרשן לדרש היטב בלשון צח וברור, עד שיקבלו דבריו ויאמינו שזה אמת ונכון, וכל מה שהיו עושים קדם יחזרו בהם ויסקלו עליהם שלא יעשו עוד.

מעשה באדם אחד שלא היה לו שום משא ומתן, וכל לילה ולילה היה הולך לגנב מבתיים, ונזון הוא ואשתו מהגנבות. לאיש זה לא היו בנים ובנות. ומעולם לא היה הולך לבית הנקסט להתפלל לא בשבתות ולא בימים טובים.

שבת אחת היה עומד בפרשת דרכים וראה הרבה אנשים שהיו הולכים בקבוצות, שאל אחד מהם מה היום מיומים, מה הענין הזה ואנה אתם הולכים. אמרו חכם בא לדרש בבית הנקסט. הלך לבית הנקסט וראה החכם עומד ודורש וכלם שותקים.

תמה הגנב תמיהה גדולה מהו זה הענין. עד ששמע שהחכם אומר "מוזנותיו של אדם קצובין מראש השנה עד ראש השנה" (בבא בתרא י.). אם האדם ממתין, הקדוש ברוך הוא נותן לו מוזנותיו בהתר וברוח, כמו שאמרו רז"ל (ברכות ב.). מתן מתן ארבע מאה זוזי שווא. ואם אוכל מגזל, גנבה ובאסור, הקדוש ברוך הוא נותן לו את ענישו בגיהנם, שיש בגיהנם אש תמיד תוקד לא תקבה, ענש מר ורע ודינים קשין, ופוחתין לו ממה שקצבו לו לפרנסתו ונותנים לו ענש. אכן אם נזהר מאסורין ומגזל ומחמס ומגנבה ונותנין לו פרנסתו ברוח ובנחת, מה שקצבו לו בראש השנה.

ודרש החכם כמה הוכחות ומוסר ואמרו קדיש והתפללו מנחה והלכו כל אחד ואחד לביתו ועשו סעודה שלישית. הגנב הלך גם הוא לביתו, ובלייל מוצאי שבת לא הלך לגנב כדרכו בכל פעם.

אמרה לו אשתו: מדוע אין אתה הולך לעבודתך כמו בלילות אחרות. אמר לה: כך וכן שמעת מהחכם שדרש שנותנין לאדם כל מה שקוצבין לו בנחת אם לא גזל ולא גנב, ואם כן למה אנכי הולך, טוב יותר שלא אלה לגנב והקדוש ברוך הוא יתן לי בנחת. ובאותו שבוע אכלו כל מה שהיה להם ושמרו שבת בקדושה. אחר חצות הלך לבית הנקסט ושמע שהחכם דורש סוף הדרשה מה שגשאר משבת שעברה. כשבא הביתה אמרה לו אשתו: לא נשאר לנו לאכל, מה אתה חושב

נוסח פיוטי הסליחות

מנהג בני ספרד לומר סליחות החל מראש חדש אלול ועד יום הכיפורים.

ולכן אמרתי לכתוב כאן מקצת הערות בנוסח פיוטי הסליחות, מתוך הספר חזון עובדיה ימים נוראים.

א שבט יהודה בדוחק ובצער וכו' "היד ה' תקצר". ויש שהגיהו "כי יד ה' לא תקצר", וכבר כתב ע"ז החמדת ימים (פרק ד דף טז). שאינו נכון, כי המשורר לא נתכוון אלא לחתום בלשון הפסוקים, ואילו יד ה' לא תקצר אינו מלשון הכתוב.

ב "עורה למה תישן", בספר שדי חמד (מערכת ראש השנה סימן א אות ה ס"ק טו) כתב שהוא טעות, ושצריך לומר "הנה לא ינום ולא יישן", ובחזו"ע כתב שאין לשנות הנוסח כלל, כי הפניה להשי"ת הוא בלשון נוכח, חדש ימינו בגלות ישן – עורה למה תישן. וע"ש עוד מש"כ בזה.

ג "רחמנא אדכר לן קיימיה דדוד מלכא משיחא" לכאורה יש להקדים "אדכר לן קיימיה דפנחס קנאה" קודם קיימיה דדוד, כפי סדר הדורות. אולם הגר"ח בשו"ת רב פעלים (חלק ג סימן מא) כתב להקדים דוד לפנחס, ושכן הוא בסידורי המקובלים והרש"ש. ע"ש..

ד. "אדכר לן זמיתיה דיוסף צדיקא", ואין לומר "קיימיה דיוסף", מאחר ויוסף לא נזכר בדברי חז"ל עם שבעה כורתי ברית. כדאיתא במסכת דרך ארץ זוטא (סוף פרק א) שבעה כורתי ברית הם, אברהם יצחק יעקב משה אהרון פנחס ודוד.

ה בתחנת עשה למען, יש להקדים דוד לפנחס, וכנ"ל באות ג.

ו "גלה גבורתך עלן" לכאורה מכיון שהגבורה היא דינים קשים, איך אנו מבקשים שיגלה הדין עלינו, ואכן כתב הבן איש חי (פרשת וילך אות כב) שהנכון לומר גלי גבורתך ופרוק לן ע"ש.

ז "הדרך שוי עלן" מנהגינו לומר שני בחיריק, ובספר חמדת ימים דף יב ע"א כתב לומר הדרך שו עלן בפתח, אולם מכיון שמצינו בתרגום אונקלוס שברוב המקומות תרגם שני במקום שו, עדיף לומר שני. (ויש אומרים שני בציר"י)

ח "ענגן ופחד יצחק ענגו" כך צ"ל ופחד עם ו, והוא ע"פ האר"י ז"ל שכתב וז"ל: אין לומר פחד יצחק בלא ואו אלא ופחד יצחק כדי לכלול השמאל בימין (הגבורה בחסדים), דהיינו אלהי אברהם שקדם לו. ע"כ.

המשן בעמ' 3

סימן תקפ"א - דיני הסליחות - חלק א'

א. מנהגינו לקום באשמורת הבוקר לומר "סליחות", החל מיום ראש חודש אלול עד יום הכפורים, כי מסורת בידינו שמשנה רבינו ע"ה עלה להביא את הלוחות שניות בראש חודש אלול וירד עם הלוחות ביום הכפורים, וכל ארבעים יום הללו היו ימי רחמים ורצון לכל עם ישראל. וביום הכפורים נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל בשמחה, ואמר למשה "סלחתי כדברך", ולכן הוקבע יום הכפורים ליום מחילה סליחה וכפרה. וביום ראש חודש עצמו אין מנהגינו לומר סליחות.

ב. הזמן הראוי ביותר לאמירת סליחות בימים אלה הוא מחצות הלילה ואילך, שאז הוא עת רצון, אך בחצי הראשון של הלילה אסור לומר סליחות ושלש עשרה מדות. ויחיד שנמצא בבית כנסת שנוהגים שם לומר סליחות לפני חצות הלילה, אינו רשאי להצטרף אליהם, אלא ישב בדד וידום, ולא יענה עמם שלש עשרה מדות וכו'. ואדרבה יש לבטל מנהגם זה שאין לו יסוד. וזמן חצות הלילה יש לחשב באופן כזה שיחשוב תחלה השעות שבין הזריחה לשקיעה, והחצי הוא זמן חצות היום, שאז החמה באמצע הרקיע, ולאחר מכן יוסיף שתיים עשרה שעות על חצות היום, ואז הוא חצות לילה בדיוק. (דהיינו בסוף שש שעות וזמניות מזריחת החמה עד שקיעתה.)

ג. בני חוץ לארץ טוב שימיתנו לאמירת הסליחות לפי הזמן שלהם, אף שבארץ ישראל כבר הגיע חצות. ומכל מקום המקילים לומר סליחות ביחד עם תושבי ארץ ישראל, וכגון כשאומרים סליחות באמצעות הלויין המצוי כיום, יש להם סמוכים בהלכה, ורשאים לומר סליחות יחד עם בני הארץ.

ד. קהל ועדה שאי אפשר להם להשכים לסליחות בעוד לילה, יכולים לומר סליחות בשעות הבוקר המוקדמות, לפני תפלת שחרית, או לפני תפלת מנחה, אחר חצות היום [עוד צאת הכוכבים]. וטוב שאז החזן שאומר הסליחות יתעטף בציצית, מעין מה שאמרו חז"ל בראש השנה (יז): ויעבור ה' על פניו ויקרא, א"ר יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור, והראה למשה סדר תפלה, ואמר לו, כל זמן שישראל חוטאים, יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם. ואמר רב יהודה ברית כרותה ל"ג מדות שאין חוזרות ריקם, שנאמר הנה אנכי כורת ברית ע"כ. וכן במחנות הצבא כשאי אפשר להם לומר סליחות באשמורת הבוקר, יאמרו הסליחות קודם תפלת שחרית, או קודם תפלה מנחה. או אחר חצות הלילה.

ה. אף על פי שאין לומר סליחות ו"ג מדות בשעות שלפני חצות הלילה, מותר לשמוע אז מהרדיו סליחות ו"ג מדות, בכדי להתלמד ולהתרגל בנגינות התחנונות, וכדומה. זכר לדבר, מה שאמרו בראש השנה (כד): לא תלמד לעשות, אבל אתה למד להבין ולהורות.

ו. השומע סליחות ו"ג מדות או קדיש מהשליח צבור, דרך הרדיו בשידור ישיר אחר חצות, עונה י"ג מדות ואמן. ואם השידור הוא מהקלטה, אינו עונה. אך השומע מקרא מגילה דרך הרדיו אינו יוצא ידי חובתו.

ז. אברכים ובחורי ישיבה, וכן תלמידי חכמים, שאי אפשר להם לקום יום יום בחודש אלול באשמורת הבוקר לאמירת הסליחות, מפני שדרכם לעסוק בתורה בשעות הראשונות של הלילה, ואם ישכימו לקום לסליחות עלולים להתבטל מסדר לימודם ביום, על כל פנים ישתדלו לקום במקצת לילות של חודש אלול, כדי לשתף עצמם עם הצבור באמירת סליחות ותחנונים. או בימי שני וחמישי של חודש אלול, וכן יתאזרו בכל עוז להשתתף עם הצבור

המשן בעמ' 4

ט "עננו אלהא דמאיר עננו" כך צ"ל, וכמו שכתב בן הגר"ח פלאג'י שיש שהתחילו לומר אלהא דרבי מאיר עננו ואינו נכון דלשון הגמרא (ע"ז יח:) הוא אלהא דמאיר וצריך לומר דוקא בלשון הזה.

י כתב הגאון החסיד רבי אליהו מני בשו"ת תנא דבי אליהו (מנהגים עמוד תי) שאין להוסיף "עננו" על מה שתקנו חז"ל. (וכיום ראיתי בכמה מקומות שמוסיפים "עננו משגב האמהות" או "עננו עזרת השבטים" ולאור האמור אינו נכון, ואין לומר כן.)

יא "אלהינו שבשמים תן טל ומטר לברכה בעתו בארץ" כן ראוי להיות על פי הסוד. (מחזור אהלי יעקב בשם פרי עץ חיים) וגם על פי הפשט, טל לא נעצר לעולם כדאמרינן בתענית ג:, ולכן אין לומר בעתם בארץ, שיהא חוזר גם על הטל וגם על גשם.

יב אדון הסליחות, "מלא זפיות" כך צריך לומר. וכן הוא מלא רחמים הוא, מלא זפיות הוא, ובספר אהלי יעקב דף יח ע"ב כתב דצ"ל מלא זפיות, אך מנהגינו לומר זפיות.

יג יש להקדים ולומר עשה למען ישראל "העניים" ואחר כך לומר עשה למען ישראל "הדלים", כי הדל הוא עני ביותר עד כי הוא חולה מחמת חוליו, ולכן אנו מבקשים תחילה על העניים ואחר כך על הדלים שהם עניים ביותר. אמנם הגר"א בביאורו לספר משלי (כב, כב) כתב בהיפך כי דל הוא מי שהיה עשיר וירד מנכסיו ונעשה דל, אך עדיין אינו עני, ע"ש ועל כל פנים אנו מבקשים למען העניים ולמען הדלים אשר בצרתם לו צר.

יד בפיוט אם אפס רובע הקן. "ישרו בערבה מסלה", כאן המדובר על לשון עבר ולכן צ"ל ישרו ביו"ד בחיריק ואינו דומה לדברי הנביא (ישעיה מ, ג) ששם נאמר ישרו היו"ד בפתח והשין דגושה, ובספר אהלי יעקב לא שית ליבו לנקד בחיריק כראוי.

טו חקור את כל אשר עשה, האב על בנו לא חסה. בשדי חמד (מערכת ראש השנה סימן א אות ה סק"ה) שצריך לומר "עין האב על בנו לא חסה" דאם לא כן היה לנו לומר האב על בנו לא חס. ע"ש. אולם באהלי יעקב (דף כב ע"א) כתב וז"ל: על בנו לא חסה, בחסרון המובן, והוא עין, כמו ותכל דוד המלך לצאת אל אבשלום (שמואל ב, יג. לט) וזהו מקרא קצר, והכוונה ותכל "נפש" דוד. ע"כ. ואף כאן חסר המובן. ונכון.

טז אם הזמן מצומצם יתחילו זכרון לפניך בשחק, ואחר כך אל מלך, ויעבור.

יז אתאנו לבקש ממך כפרה, איום ונורא נשגב לעתות בצרה. בגלל הנגינה העם נהגו לומר כפרה ובצרה מלעיל, ויש להקפיד לאמרם מלרע, וכ"כ בספר ילקוט כהונה עמוד רצג.

יח מתרצה ברחמים ומתפייס בתחנונים. יש נוסחא ומתפתה בתחנונים. וכן הוא בסדר רב עמרם השלם (חלק ב דף קנו ע"ב) והט"ז סוף סימן קכו כתב לדחותה כי פתוי הוא לשון סכלות. אולם במדרש רבה פרשת אמור איתא, אשרי העם יודעי תרועה, שיודעים לפתות את בוראם. ע"ש. ומכל מקום סיים ע"ז בחזון עובדיה דלשון פיוס עדיף יותר.

יט אליך ה' נשאתי עיני. העבר חטאתי וכו', וגם את דמעותי שימה בנאדך. לכאורה אם אינו בוכה, נראה כדובר שקרים, וכ"כ כמה אחרונים, אולם בחזון עובדיה עמוד יט כתב: ולי נראה שאם הוא בוכה ביום הכיפורים בשעת הוידוי, ובפרט בוידוי של רבינו ניסים ראש ישיבת בבל, יכול לכון באומרו וגם את דמעותי שימה בנאדך, על דמעותיו של יום הכיפורים, ואין הכרח שיבכה באותה השעה.

וכן בפיוט לך אלי תשוקתי בעת שאומר אנסך את דמעי לך יכון על דמעותיו של שעת הוידוי. והגרשו"א בספר שלמי מועד עמוד כג כתב שיוכל לכון על הדמעות של כלל ישראל.

כ רחום היה למשען לעם כנה לען. כך צריך לומר, ולא הנה לען, מבנין הפעיל, שהרהר לען לאחרים, וזה אינו נכון. ואפשר גם לומר הנה לען, אות ה בקמץ חטוף.

כא כי צדיק אתה וצדק "מדיך" פירוש מלבושך ולכן נקוד על המ"ם בפת"ח מדיך. (ויש פירשו, מידותיך)

כב תענו ותעתרו. פירוש תענו קודם גזר דין, ותעתרו אפילו לאחר גזר דין שנגזר לרעה ח"ו יתהפך לטובה.

כג עיקר אמירת הסליחות צריכה להיות במיתון וכוונה, ולכן האומרים עננו אבינו עננו, ועשה למען שמך במהירות וחפזה, לא יפה הם עושים.

כד בסליחות כשמגיע ל"ויעבור" יש להפסיק בין ה' ה' על ידי שיטעומו הפסק ומי שאינו עושה כן עונשו רב.

כזשאומר ה' יש לכפוף קומתו קצת בשחיה. וראיתי רבים וכן שלמים שאינם שמים לב על זה ואינם שוחים כי אם במילת ויעבור, וזה אינו נכון אלא אחר ששוחה בויעבור יש לשחות מעט שוב במילת ה', וכן ראיתי למרן הראש"ל הרב יצחק יוסף שליט"א שנוהג כן בעת אמירת הסליחות.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

באמירת הסליחות בעשרת ימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכפורים.

ח. והוא הדין למלמדי תינוקות שאם ישכמו קום לסליחות לא יוכלו לעשות מלאכתם באמונה בלימוד התלמידים, שרשאים להמנע מלקום יום יום בחודש אלול. אלא ישכמו לפרקים בחודש אלול ובעשרת ימי תשובה לומר סליחות עם הצבור. והוא הדין לפקידים ולפועלים שכירים, שאם ישכמו קום לסליחות לא יוכלו לעשות מלאכתם באמונה, שרשאים להמנע מלקום לסליחות, וישכמו לפרקים בשני וחמישי ובעשרת ימי תשובה. או שיאמרו סליחות בבוקר קודם תפלת שחרית, או בערב לפני תפלת מנחה. וכמו שנתבאר לעיל.

ט. תלמידי חכמים ובני ישיבות שאינם קמים יום יום לסליחות, אם הולכים לישון אחר חצות לילה, מה טוב שיאמרו קצת סליחות לפני שישינו, אפילו ביחידות, וכן יאמרו תיקון חצות קודם השינה, ומעלת

תיקון חצות חשובה יותר מאמירת סליחות עם הצבור.

י. הקם באשמורת הלילה לומר סליחות בחדש אלול ועשרת ימי תשובה, יתאזר בעזו ותעצומות שלא ינום ולא יישן בקריאת שמע וברכותיה ובתפלה עד גמירא. ומכל שכן שהוא מעוטר בתפלין שאסור להסיח דעתו מהן, וצריך לשמור עצמו בקדושה ובטהרה. ומי שאינו עושה כן, והוא מתנמנם בתפלתו עם התפלין, או מתנמנם בתפלה ובקריאת שמע, יוצא שכרו בהפסדו. ויותר טוב שיתפלל כראוי מאשר לומר סליחות בהשכמה בעבודת ה', לשמור העיקרים ולהוסיף בחסידות, ולא לזלזל בעיקר ולקיים התוספת.

יא. עיקר אמירת הסליחות צריכה להיות כוונה ובנחת ובמיתון ובהכנעה יתרה, ובפרט שלש עשרה מדות, וכמו שכתוב (משלי יח כג), תחנונים ידבר רש, ויש לו להבין מה שמוציא מפיו, בלב נשבר ונדכה, ולכן הנוהגים לומר "עננו אבינו עננו" ו"עשה למען שמך" במהירות רבה ובחופזה לא יפה עושים, וצריך לבטל מנהגם ולאמרם במתון. ואלה שאונסים עצמם מן השינה ובאים לבית הכנסת להשמיע במרום קולם, בקול רנה, ואומרים הסליחות בקול רם ונשא כדרך ששרים פיוטים ונגינות, הרי הם יורשים תרתי גיהנם, ואדרבא יוצא שכרם בהפסדם. כי הלא זה שמם "סליחות" ולא "צעקות". והחי יתן אל לבו בעת אמירת הוידוי והסליחות, לפשפש במעשיו ולחזור בתשובה שלימה ולהוסיף מצות ומעשים טובים, בהתקרבו ליום הדין שאז שוקלים זכויותיו ועוונותיו של כל אדם. וכבר אמרו דורשי רשומות "אני לדודי ודודי לי" ראשי תיבות "אלול", וסופי תיבות בגימטריא ארבעים, כי בימי אלול ובעשרת ימי תשובה שהם ארבעים יום, התשובה מקובלת ביותר שהם ימי רחמים. ועוד סמכו על הכתוב ומל ה' אלהיך "את לבבך ואת לבב" זרעך, ראשי תיבות אלול, ושמוכאן סמך למה שנהגו להשכים לומר סליחות בכל חודש אלול.

שרי הצאה שן המזרח

הרב יוסף חיים בן שבת

הרב יוסף חיים המדאני

הנר המערבי של ארץ המזרח

דמות של תלמיד חכם ומנהיג נאמן נחקקה בלב בני קהילתו, אדם שנשא את עול הציבור בענווה ובשיקול דעת, ודרכו הייתה דרך של תורה ויראת שמים, מתינות, דרך ארץ ואחריות. מתוך שקט פנימי ועמידה איתנה שמר על גחלת המסורת היהודית באיראן, האיר פנים לכל מבקש עצה ותושייה, והותיר אחריו רושם של הנהגה צנועה ואיתנה, זו הייתה דמותו של הרב יוסף המדאני כהן.

בין סמטאותיה העתיקות של יזד, עיר מדברית באיראן אשר קהילתה היהודית שמרה מדור לדור על גחלת התורה והמסורת, נולד בחודש פברואר 1922 הרב יוסף המדאני כהן. לא היה זה בית של חולין בלבד, אלא בית שצילי לימוד, יראת שמים וכבוד למסורת ישראל היו שזורים באווירו. שם, באותה אווירה צנועה ומושרשת, החלה להירקם דמותו של מי שעתיד היה לשאת על שכמו את משא הקהילה היהודית באיראן בשנים לא פשוטות.

שורשיו נטועים היו באילן של תורה והנהגה. אביו, הרב אור חיים המדאני כהן, עסק בהרבצת תורה ובהוראת הלכה, וסבו, חג' הילל, נודע בעיר כאיש דת מכובד ובעל שם. בבית כזה לא למדו את התורה כידיעה גרידא, אלא נשמו אותה כחיים עצמם, לא ראו בה מקצוע, אלא דרך, אחריות ושליחות. מן המעין הזה שתרם יוסף הצעיר את מימיו הראשונים, וממנו צמחה קומתו הרוחנית.

תחילה למד לפני אביו וסבו, ומתוך בית המדרש הביתי המשיך אל ישיבת "מולה דוד", מקום שבו נתגלו כישרונו, שקידתו ואהבתו לתורה. בהיותו כבן שמונה עשרה עזב את עירו ופנה לשיראז, כדי להוסיף דעת ולהשתלם בלימודי הרבנות ובמלאכת השחיטה. המעבר לא היה רק שינוי מקום, אלא עוד שלב במסע של בניין פנימי: מן הנער שגדל בבית של תורה אל תלמיד חכם ההולך ונעשה ראוי להנהיג אחרים. כששב ליזד, כבר לא חזר כמי שיושב מן הצד, אלא כמי שנוטל חלק בעול — מלמד, מדרין ומעמיד תלמידים לבני קהילתו.

בשנת 1946 הקים את ביתו עם רעייתו ורגיס לבית ריחניאן. ביתם היה המשך טבעי לאותה שרשרת של מסורת ואמונה: בית של משפחה, של אחריות ושל נאמנות לדרך האבות. שלושה בנים ושלוש בנות נולדו להם, ובין כתיביו של הבית ניכרה אותה מזיגה עדינה שבין חיי תורה לחיי קהילה, בין הפרט לכלל, בין המשפחה לבין שליחות ציבורית רחבה יותר.

בשנת 1977 יצא עם משפחתו מטבורה של יזד אל טהראן הגדולה, והתיישב בשכונת פול צ'ובי. שם, בין המולת העיר ובין צרכיה הרבים של הקהילה, נעשה הרב המדאני כהן לדמות מוכרת ובוסתת. בבית הכנסת באג' סבא שימש שנים רבות כרב וכשוט, אך תפקידו לא הסתכם במשרה או בתואר. הוא היה מן האנשים שאליהם פונים בשעת שמחה ובשעת קושי, בשאלה הלכתית ובמצוקה משפחתית, קולו היה קול של מתינות, פניו פני הנהגה, ודרכו דרך של סבלנות ואחריות.

כאשר עזב הרב אוריאל דיודי את איראן בשנת 1993, מצאה עצמה יהדות איראן זקוקה לדמות שתוכל לעמוד בפרץ: רב שידע את לשון ההלכה ואת לשון הציבור, שיכיר את רגישות המקום והזמן, ושיישא את המשא בלי רעש ובלי גינוני שררה. אז נתמנה הרב יוסף המדאני כהן לרבה הראשי של יהדות איראן בידי מועצת המנהלים של ועד יהודי איראן. לצדו נשא גם בתפקידו אב בית הדין, חבר מועצת הרבנים וראש המועצה ליישוב סכסוכים. הייתה זו הנהגה שאינה נמדדת בקולות גדולים דווקא, אלא ביכולת להחזיק קהילה שלמה בשיקול דעת, במתינות ובאמונה.

אחד הרגעים שנחקקו בזיכרון הציבורי היה פגישתו עם נשיא איראן מוחמד חאתמי. תחילה נפגש עמו בחודש אוגוסט 2000, ולאחר מכן, בשנת 2003, אירח אותו בבית הכנסת "סוכת שלום" שבשכונת יוסף־אבאד בטהראן. לא היה זה ביקור רגיל, לראשונה מאז המהפכה האיראנית נכנס נשיא איראן אל בית כנסת יהודי. בתוך אותו רגע טעון, שבו היסטוריה, זהירות ותקווה עמדו זו בצד זו, כיבד הרב המדאני כהן את הנשיא בפתיחת ארון הקודש ונשא עמו תפילה. במעשה זה ניכרה דרכו: לעמוד על כבוד התורה והקהילה, אך לעשות זאת בשפה של דרך ארץ, תבונה ואחריות ציבורית.

בשנותיו האחרונות נשא הרב המדאני כהן את משאו מתוך חולשה גופנית גוברת, אך דמותו נותרה בעיני בני הקהילה סמל של יציבות ושל נאמנות. בשבת, כ"ז באדר ב' תשע"ד, 29 במרץ 2014, נפטר בטהראן לאחר מחלה קשה. הידיעה על פטירתו עברה בין בני הקהילה כבשורה קשה, לא רק מפני שאבד רב, אלא מפני שנסתלקה דמות שהייתה עבור רבים כתובת של תורה, עצה ויישוב הדעת.

ביום כ"ט באדר ב' תשע"ד ליוו אותו בני קהילתו בדרכו האחרונה, והוא נטמן בבית הקברות "בהשתייה" שבטהראן. דברי ההספד נאמרו בבית הכנסת באג' סבא, אותו בית כנסת שבו עמד שנים רבות לפני הציבור, השיב לשאלותיהם, נשא בעול שמחותיהם ודאגותיהם, והיה להם לרב ולמנהיג. קהל רב בא לחלוק לו כבוד אחרון, וגם זרי הפרחים שנשלחו מטעם הממשל האיראני העידו על המקום המיוחד שתפס בעיני סביבתו. כן נחתמה מסכת חייו של רב אשר לא ביקש לעצמו תהילה, אלא מסר את ימיו לשמירת הגחלת היהודית באיראן — בענווה, בתבונה ובנאמנות עמוקה לדרך אבותיו.

תמצית מההלכה היומית הרב אברהם כהנא

מתרו"מ (שו"ע חו"מ רעג, ט). ה. אם קטף הרבה פירות הפקר ועשה מהם גורן, כיון שנראה כבעלים, חכמים חייבו אותו להפריש תרו"מ משום מראית עין (רמב"ם תרומות ב, ט).

ברכה לאבטיח שבא לקינוח סעודה: היו מקומות שהיו משתמשים באבטיח כדי למתק מליחות גבינה וכדומה או שהיו רגילים לאכול אותו עם פת ועל כן אין צריך לברך כשאוכל את האבטיח (בא"ח ש"ר נשא, ח). אם אוכל את האבטיח בפני עצמו בסוף הסעודה כקינוח ואינו מלפת אותו עם הפת, כיוון שאינו מעיקר הסעודה יש לברך עליו 'ברכת האדמה' ואין צריך לברך אחריו ברכה אחרונה, משום שברכת המזון פוסלת אותו (שו"ע או"ח קעז, א).

בישול כבד לאחר צליה: מכיוון שהכבד מלא בדם, אי אפשר להכשיר אותו על ידי מליחה אלא רק בצליה. אם הכבד נצלה בתוך שבעים ושתיים שעות מהשחיטה, ניתן גם לבשל אותו לאחר מכן (שו"ע יו"ד עג, א), אך אם צלו אותו לאחר זמן ע"ב שעות, אין לבשלו כי הדם התייבש בפנים ויתרכך על ידי הבישול ויצא החוצה בבישול (שו"ע יו"ד סט, יב לעניין בשר) ויש מתירים לבשלו לאחר צליה גם אם לא צלו אותו בתוך שבעים ושתיים שעות לשחיטה כי הכבד כולו דם ובכל זאת התורה התירתו וכן זוהי חומרת הגאונים בלבד (מטה יונתן יו"ד סט, יב; חכמ"א לד, יג). כבד שהקפואו אותו במפעל לאחר השחיטה, ניתן להפשירו ולצלותו ולבשלו אחר הצליה אפילו שעברו שבעים ושתיים שעות משעת השחיטה, שהזמן שהיה קפוא אינו נחשב חלק משבעים ושתיים שעות (הליכות עולם ו, עמ' רט).

אכילת בשר אחר אכילת גבינה קשה: נחלקו הראשונים בסיבה שצריך להמתין בין אכילת בשר לאכילת חלב: או משום שהשומן של הבשר נדבק בפיו של האוכל ומאריך בטעמו (רש"י חולין קה, א), או משום שחלקי הבשר נכנסים בין השניים (רמב"ם מאכלות אסורות ט, כח). שני הטעמים האלו אינם שייכים בחלב שאינו שומני כל כך כמו בשר והחלב נימוח בפה, לעומת זאת גבינה קשה אינה שונה בהרבה מן הבשר ופירוריו עשויים להיתקע בין השיניים, וכך רוב הפוסקים נוקטים שיש להחמיר אחר אכילת גבינה קשה (רמ"א יו"ד פט, ב), להמתין שעה אחת (ש"ך יו"ד פט, טז), או שש שעות (שעה"צ תצד, טו).

שלא לצער: הרב דב יפה היה אומר שצריך להיזהר שלא לצער אף אדם, במיוחד לא לצער את ההורים, שהרי לצער כל אדם, זו עבירה גדולה, וקל וחומר לצער את ההורים. יש בחורים שהולכים לטיול אפילו שאמא שלהם מפחדת, וגם אם חושב שאין לה מה לפחד, אבל היא הרי מפחדת... ואיך אפשר ליהנות בזמן שהאמא תצטער? (יומי דפגי, עמ' לג).

נושא בעול עם חבריו: אחד ממ"ח דברים שהתורה נקנית בהם הוא 'נושא בעול עם חבריו' (אבות ו, ו). מצינו עוד בחז"ל שהאדם נשאל אחר אריכות ימיו ושנותיו, האם 'המלכת את חברך עליך בנחת', שגם בזה נרמז הענין לסבול את עולו של חברו, ולהיות נושא בעול עם חברו. שורש 'נושא בעול עם חברו', הינו במהותו הנובע מנטילת אחריות עצמית, שכן ההתעלמות מלהיות נושא בעול נובע מחוסר איכפתיות, ולכן חשוב להטיל על הילדים תפקידים בבית כבר משחר ילדותם (ידות הבית ג, עמ' קצד).

פני הדור בפני הכלב: על זמן המשיח, נאמר: "פני הדור כפני הכלב", כשרואים עגלה נוסעת וכלב רץ לפניה, א"א לדעת מי הוא המנהיג ומי המונהג. לכאורה, הכלב הוא המנהיג כי הלא הוא רץ לפני העגלה. אולם כשמגיעים לפרשת דרכים, רואים כי כלב עומד ומחזיר פניו לראות לאן העגלה נוסעת. מזה נדע כי לא הכלב הוא המנהיג אלא רץ לצד זה שתכונו העגלה, כן יהיה בעקבתא דמשיחא, פני הדור, מנהיגי האומה, לא ינהיגו את דורם על פי דעתם ושכלם אלא יסבו תמיד פניהם לראות לאן דעת הדור נוטה שינהיגוהו (מעדני אברהם, מקץ עמ' 88).

ברכת הגומל למי שטס: הטס במטוס פרטי או במסוק, וזמן הנסיעה נמשך ע"ב דקות, צריך לברך 'ברכת הגומל' בשם ומלכות וכן המנהג. אף עם פי שיש חולקים המנהג לברך בשם ומלכות גם אם לא טס מעל הים וכדומה (חזו"ע ברכות, עמ' שסז).

שלא התיינה מצוות בזווית ע"י: אפילו לפני מלך בשר ודם אין עושים כן להושיט לו ברגל, וודאי שאין עושים כן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. לעניין כיסוי הדם אמרו חז"ל שצריך לכסותו ביד ולא ברגל, לא להנות ולהשתמש בנר חנוכה, ולא להנות מנוי סוכה (שבת כב, א).

פטור תרומות ומעשרות מהפקר: חכמים דרשו מהפסוק: "ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך", שדווקא פירות שאין ללוי חלק ונחלה צריך להפריש תרו"מ, אבל פירות הפקר שיש ללוי חלק בהם, פטורים מתרו"מ (ירושלמי מעשרות א, א). גידולי הפקר פטורים מתרו"מ, ואף פירות שנטועים לנוי ושייכים לעירייה, כל זמן שכל אדם יכול לקטוף מהם, הפירות פטורים מתרו"מ (פניני הלכה כשרות א ח, ב).

התנאים להפקר שפוסט ממוער: א. ההפקר צריך להיעשות בפני שלשה אנשים ולכל בר ישראל בין לעניים בין לעשירים (שו"ע חו"מ רעג, ז; משנה פאה ו, א). ב. ההפקר הוא מהשלב שהפירות הגיעו למצב שראויים לאכילה, ועוד לא נגמרה מלאכתם של הפירות ולא נקבעו למעשרות, כלומר עוד לא נקטפו ונארזו, אך אם נקטפו ונארזו ומיועדים למכירה, כבר התחייבו בתרו"מ (מעין לח, הגר"י). ג. שיפקיר את הפירות ולא דווקא את השדה (רמב"ם מעשר א, יב). ד. בעל השדה יהיה פטור מהתרו"מ רק אחר שלשה ימים מפני הרמאים הרוצים להיפטור

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים